

листку, бо якщо, відшукуючи продовження промови, ви надовго замовкнете — весь ефект «свіжої думки» буде знівельованим.

Кінець — розв'язання всієї промови. Кінець повинен бути таким, щоб слухачі відчували, що далі говорити нема чого. Так говорив усім відомий судовий оратор А. Коні, і він правий. Саме в кінці стане ясно: виправдати чи засудити. У руках оратора фактично знаходиться доля підсудного, тому і ставлення до промови повинне бути серйозним.

У майбутньому мені хотілось би стати адвокатом, і щоб добитись від себе максимальної віддачі я стараюсь змодельювати свою промову; при підготовці і виголошенні промови я уявляю, ніби я і є підсудна і зараз захищаю свої права і вирішую свою подальшу долю. Уявляючи себе на місці підсудного, надіюсь, мені вдасться пізнати те «невидиме», чого я не зможу зробити, схилиючись лише до видимих сторін ситуації.

Список використаної літератури:

1. Молдован В.В. Судова риторика: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2006. □ 328с.

*Науковий керівник: к.пс.н., доцент кафедри суспільних дисциплін
Буковинського університету – Леко Б.А.*

*Невельська-Гордєєва О. П.,
доцент Національного університета
«Юридическая академия Украины им. Ярослава Мудрого»,
г. Харків*

ЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ЛЕМАТИЧНОЇ ПОМИЛКИ У СПОРІ ПРОТАГОРА З ЕВАТЛОМ

Відомий з давнини софізм «Суперечка Протагора з Еватлом» О.А.Івін називає парадоксом, тобто міркуванням, яке приводить до двох протилежних висновків, в силу неможливості знайти логічного його вирішення.

У Протагора, видатного софіста, був учень Еватл. Вчитель уклав з учнем угоду за якою Еватл, який наполягав на тому, що непевен, чи зможе він опанувати мистецтво Протагора, заплатити за навчання лише після того, як виграє свій перший судовий процес. Після закінчення навчання Еватл не поспішає виступати в суді. Протагор приходить до Еватла й повідомляє останньому, що він подає на нього позов до суду. «Тепер ти заплатиш мені у будь-якому випадку, – каже Протагор – Якщо виграєш справу у суді, то сплатиш за нашою домовленістю, бо ти виграв цю справу; якщо програєш — то заплатиш мені за вироком суду». «Нічого подібного, — заперечував Еватл. — Якщо я виграю справу у суді, то не буду платити за рішенням суду, якщо ж програю — не буду платити за нашою домовленістю».

Ряд логіків вважають, що причину слід шукати у порушенні закону тотожності, натякають на еквівокацію – використання одного і того ж терміну

у різних значеннях. Г. |звор| Лейбніц у своїй докторській дисертації «Дослідження про заплутані казуси в праві» намагався|пробував| довести, що всі випадки, навіть найзаплутаніші, подібно до тяжби Протагора з Еватлом, повинні знаходити|находити| вірне рішення на основі здорового глузду. За думкою|гадці| Г.Лейбніца, суд повинен відмовити Протагору за невчасністю пред'явлення позову, але|та| залишити, проте|однак|, за ним право зажадати сплати|виплати| грошей Еватлом пізніше, а саме – після|потім| першого процесу, якщо останній виграє його. |облич|уАле з точки зору О.А.Івіна вирішення Г.Лейбніца тільки спочатку здається|видається| переконливим, бо, по суті, видатний юрист пропонує заднім числом замінити формулювання договору і наполягає на тому, що першим за участю Еватла судовим процесом, результат|вихід| якого вирішить|рішатиме| питання про оплату, не має бути суд за позовом Протагора. О.А.Івін вважає, що|гадка| якби|аби| в початковій|вихідній| домовленості була така обмовка|застереження|, потреби|нужди| в судовому розгляді взагалі не виникло б. О.А.Івін наполягає на неможливості виконати разом договір в його первинній|початковій| формі і рішення суду, яким би останнє не було:|досить| ||договір, незважаючи на|незважаючи на| його цілком|сповна| безневинний|невинний| зовнішній вигляд, внутрішньо суперечливий|суперечний|,|становища| бо Еватл винен одночасно і сплатити за навчання|вчення|, і разом з тим|в той же час| не платити.

Однак, ми не можемо погодитись з тим, що тут парадокс, що сам договір суперечливий! О.А.Івін розкриває фактичну помилку цього софізму, але не логічну. Причина логічної помилки криється у порушенні правил побудови лематичних силогізмів. Перед нами 2 складні дилеми.

I. Якщо суд визначить, що Евтал повинен сплатити Протагору за навчання, то він буде платити за рішенням суду. Або, якщо суд визначить, що Евтал не повинен сплачувати, то він звільняється від сплати за навчання у Протагора за вироком суду. Суд або приймає рішення, що Евтал винний сплачувати, або приймає рішення, що він не повинен сплачувати. Висновок: Евтал або сплачує за навчання Протагора за вироком суду, або не сплачує Протагору за вироком суду.

1. Якщо А то В, або якщо С то Д.
2. А або С.

Висновок: В або Д.

II складна дилема виглядає так: Якщо за угодою з Протагором першу справу у суді Евтал виграє, то він повинен сплатити за навчання Протагору, якщо за угодою з Протагором першу справу у суді Евтал програє, то він не повинен сплачувати Протагору за своє навчання. Евтал або виграє першу справу у суді, або програє першу справу у суді. Висновок. Евтал або сплачує Протагору за угодою або не сплачує за їх з Протагором угодою.

1. Якщо К то L, або якщо М то N.
 2. К або М.
-

Висновок: L або N.

Як побудував Протагор свою дилему? З помилкою:

Якщо A то B, або якщо K то L.

A або K

Висновок: B або L

Як будує свою дилему Еватл? Також з помилкою, але в супереч попередньої помилкової дилеми Протагора, немовби віддзеркалюючи її.

Якщо C то D, якщо M то N.

Або C, або M

Висновок: або D, або N

Таким чином, замість побудови 2 складних дилем й розміркування, яка з них буде перемагати – рішення суду без виступу Еватла у суді, або угода Еватла з Протагором і все ж таки виступ Еватла у суді, який повинен впливати з заключеної угоди, хитрі софісти просто будують дві помилкові дилемми, що знаходяться у відношенні протиріччя одна до одної. Ситуація виглядає немовби тупиковою та невіршуємою тільки на перший погляд.

Основна мета позову Протагора повинна бути: засудити Еватла до виступу у суді. Еватл повинен взяти справу та вести цю справу у суді, бо інакше учень порушує одну з умов угоди, а саме – відмовляється від виступу у суді. І тоді, після виступу Еватла, вступає в силу його угода з вчителем Протагором. Якщо ж Еватл відмовляється вести справу у суді, в такому випадку суд може призначити сплатити Еватла Протагору без його виступу, як такого, що відмовився від однієї з умов попередньої угоди з вчителем.

За схожою формою побудовані наступні віддзеркаленні лемматичні міркування, але без помилки попереднього прикладу. Одного разу до Сократа прийшла жінка зі своїм горем. Вона плакалась на те, що її син має намір займатись політичною діяльністю. Я забороняю йому навіть думати про це, бо якщо він буде займатись політичною діяльністю йому доведеться або брехати, або говорити правду.

Якщо він буде брехати, його зненавидять боги, якщо він буде говорити правду, його зненавидять люди.

Йому доведеться або брехати, або говорити правду.

Отже, його будуть ненавидіти або боги, або люди

Сократ відповів жінці – ти не права. Твій син повинен займатись політичною діяльністю й йому доведеться або брехати, або говорити правду.

Якщо він буде брехати, то він стане улюбленцем людей, якщо він буде говорити правду, то він буде улюбленцем богів.

Йому доведеться або брехати, або говорити правду.

Отже, він буде улюбленцем або людей, або богів.